

ТЕМА 5

СИСТЕМА СПЕЦСЛУЖБ ТУРЕЧЧИНИ

ПЛАН:

**01 СИСТЕМА СПЕЦСЛУЖБ ТУРЕЧЧИНИ
(ІСТОРІЯ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ)**

**02 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ТА ОПЕРАЦІЙНА ПРАКТИКА
ТУРЕЦЬКИХ СПЕЦСЛУЖБ**

**03 НОРМАТИВНА БАЗА ДІЯЛЬНОСТІ,
ПІДЗВІТНІСТЬ ТА НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ
СПЕЦСЛУЖБ ТУРЕЧЧИНИ**

1. СИСТЕМА СПЕЦСЛУЖБ ТУРЕЧЧИНИ (ІСТОРІЯ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ)

Система спеціальних служб Туреччини сьогодні представлена комплексом організацій, які поєднують військові та цивільні функції у сфері розвідки, контррозвідки, безпеки та боротьби з тероризмом.

Враховуючи геополітичне положення Туреччини, її роль у регіоні Чорного моря, Балкан, Близького Сходу, а також активність у міжнародних безпекових структурах, зокрема в рамках НАТО, аналіз діяльності турецьких спецслужб є надзвичайно важливим для розуміння сучасних викликів безпеці.

Система спецслужб Туреччини складається з наступних органів:

- 1.1. Національна розвідувальна організація (Millî İstihbarat Teşkilatı, MİT).
- 1.2. Головне управління безпеки (поліція) (Emniyet Genel Müdürlüğü, EGM).
- 1.3. Генеральне командування жандармерії (Jandarma Genel Komutanlığı, JGK).
- 1.4. Військова розвідка та служби Генерального штабу.
- 1.5. Інші відомства (прикордонна служба, митниця, агентства кібербезпеки тощо).

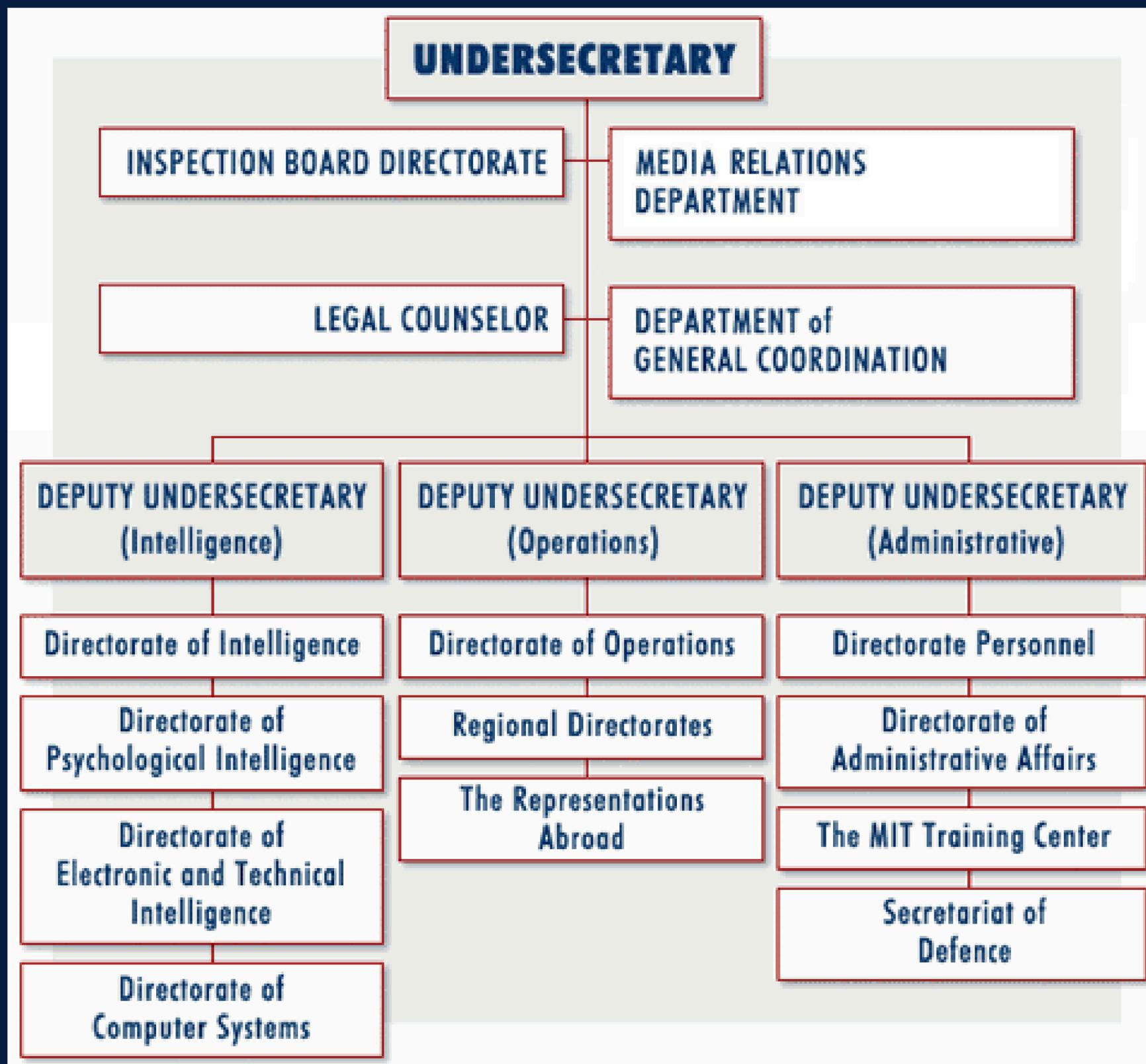
1.1. Національна розвідувальна організація (Millî İstihbarat Teşkilatı, MİT)

Історія. МІТ була офіційно створена у 1965 році як єдина централізована інтелектуальна служба Туреччини, що прийшла на зміну розрізненим розвідувальним структурам часів Республіки. Її історія тісно пов'язана з військовими режимами ХХ століття, під час яких вона відігравала ключову роль у внутрішньополітичному контролі та протидії лівим рухам. З 1990-х років МІТ активно модернізується, відходячи від жорстко військової структури до більш цивільної служби в контексті реформ.

Правова база діяльності МІТ формально регулюється законом (Law No. 2937 від 1983 р.) і низкою подальших змін; практично в останнє десятиліття повноваження агентства були розширені (зокрема були прийняті зміни/додатки, що викликали критику щодо надто широких повноважень).

NATIONAL INTELLIGENCE ORGANIZATION ORGANIZATIONAL CHART

Структура. МІТ складається з кількох основних департаментів:

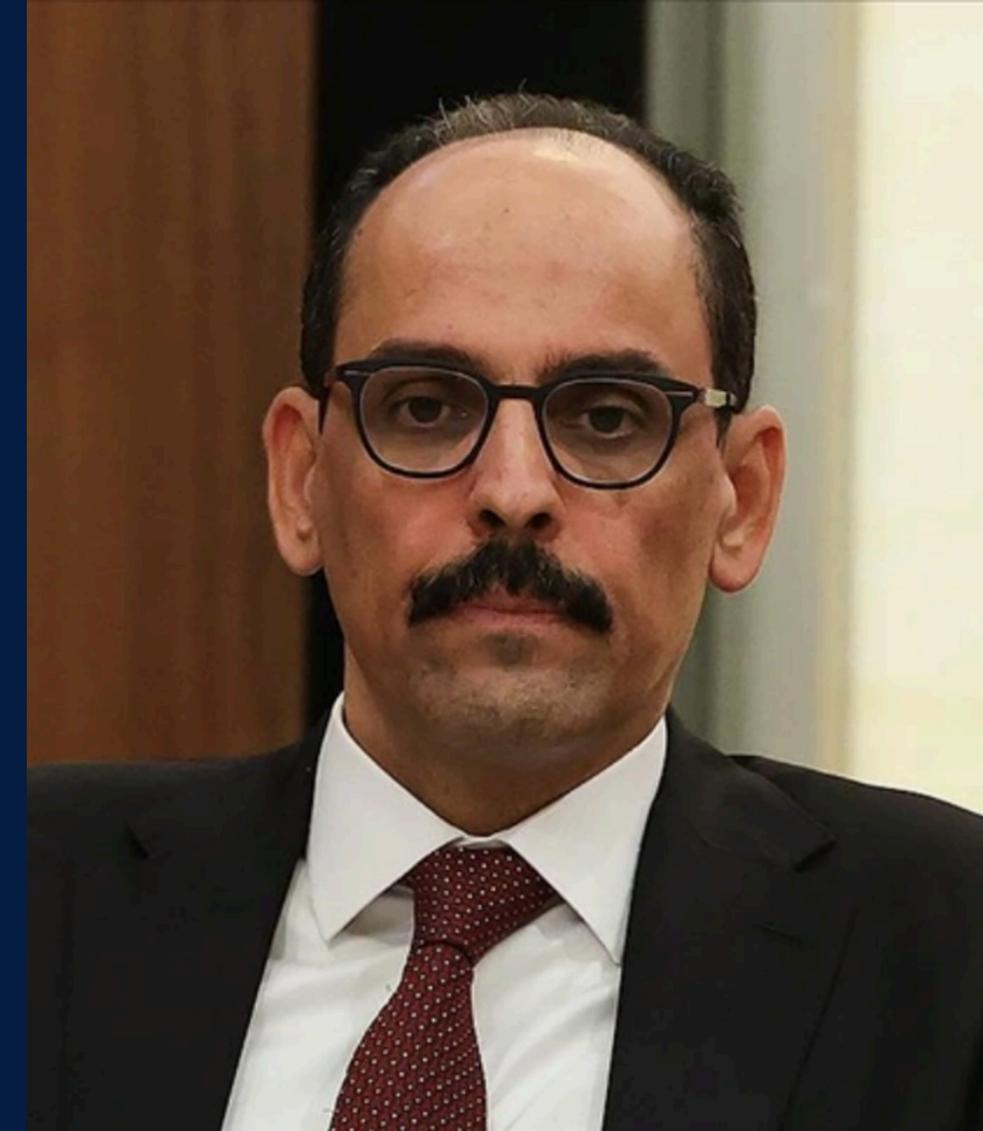
- 1) зовнішня розвідка,
- 2) внутрішня безпека,
- 3) контррозвідка,
- 4) електронна розвідка,
- 5) аналітика,
- 6) спеціальні операції.

Кадровий склад організації включає як цивільних співробітників, так і військових офіцерів, що дозволяє поєднати професіоналізм у розвідувальній діяльності з дисципліною військової служби.

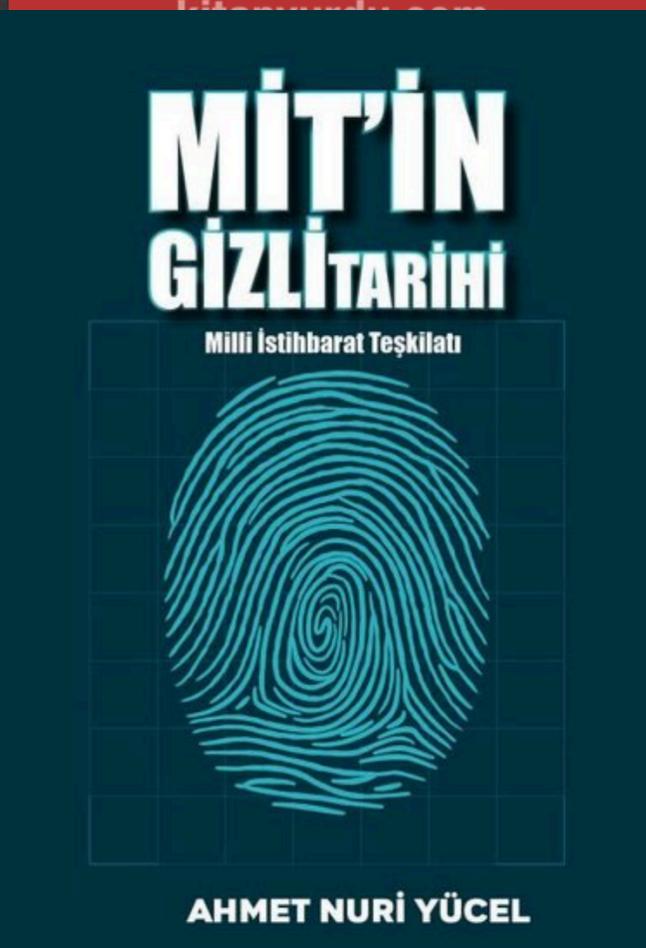
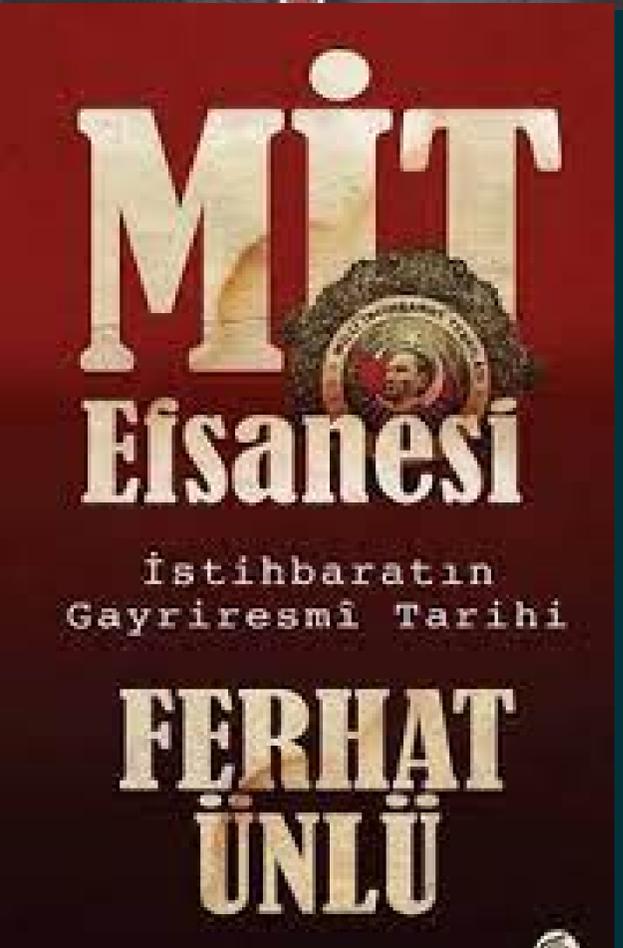
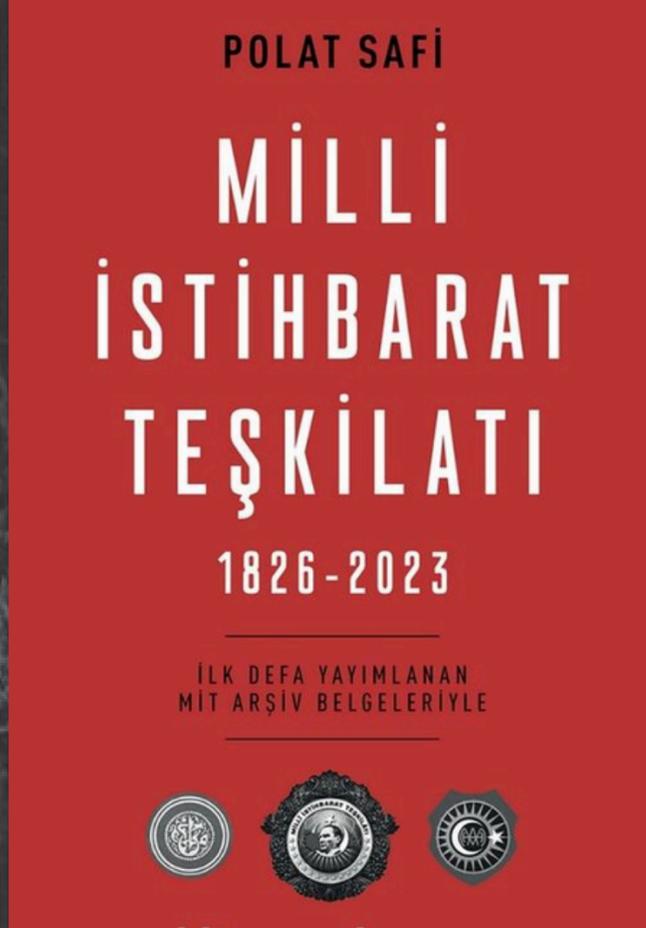
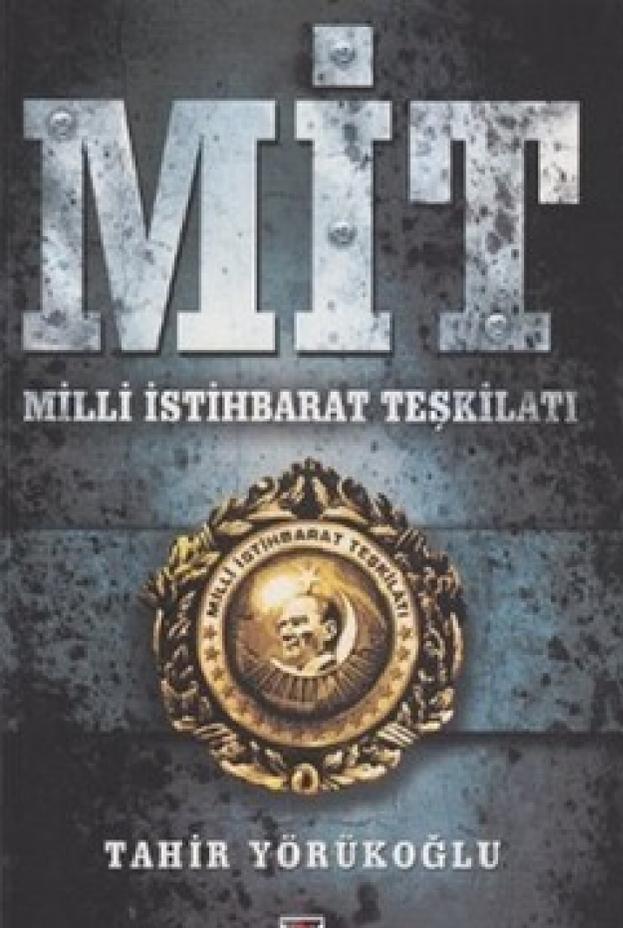
Функції:

- 1) збір та аналіз розвідувальної інформації з метою забезпечення національної безпеки;
- 2) проведення контртерористичних операцій та антитерористичне планування;
- 3) ведення інформаційної війни та психологічної оборони;
- 4) взаємодія з іноземними спецслужбами, насамперед НАТО та США;
- 5) проведення спеціальних секретних операцій, включаючи захист від іноземного шпигунства.

Ібрагім Калін

директор МІТ
(з червня 2023)

Технічне оснащення та ресурси. МІТ активно використовує сучасні інформаційні технології, електронну розвідку (ELINT/SIGINT), кібертехнології. Організація має розгалужену агентурну мережу в стратегічних регіонах, впроваджує системи масового збору даних та аналізу великих об'ємів інформації.

Виклики та оцінки. Аналітики зазначають, що МІТ забезпечує ефективне виконання завдань у складних регіональних умовах, проте критикується за недостатній рівень прозорості, політичну залежність та ризики порушень прав людини. Реформи, що тривають, покликані збалансувати безпеку з демократичними стандартами управління.

1.2. Головне управління безпеки (поліція) (Emniyet Genel Müdürlüğü, EGM)

Історія. EGM як цивільна поліція Туреччини заснована у 1845 році і є головним силовим органом, що відповідає за підтримку громадського порядку у містах. З кінця ХХ століття вона зазнала низку реформ для адаптації до сучасних викликів – кримінальної, технологічної та терористичної загроз.

Структура. EGM має централізовану систему із численними регіональними та територіальними підрозділами по всій країні. В структурі є:

- 1) кримінальна поліція;
- 2) антитерористичні підрозділи;
- 3) підрозділи кібербезпеки;
- 4) спеціальні оперативні групи;
- 5) дорожня поліція;
- 6) Академія поліції та навчальні центри.

Функції:

- 1) забезпечення правопорядку і безпеки громадян у містах;
- 2) боротьба з організованою злочинністю і наркозлочинністю;
- 3) антикримінальна і антитерористична діяльність;
- 4) реагування на надзвичайні ситуації;
- 5) спостереження і боротьба з кіберпреступністю.

Махмут Демірташ

директор ЕГМ
(з 16 серпня 2024)

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**Siber Suçlarla Mücadele
Çalıştayı**

Технічне оснащення та ресурси. EGM активно оновлює технічну базу – від систем відеоспостереження до цифрових криміналістичних лабораторій. Особливий акцент робиться на розвиток кібербезпеки та впровадження ІТ-рішень для оперативного реагування.

Виклики і перспективи. Основні проблеми – корупція у деяких підрозділах, катування під слідством, потреба у професійному зростанні і впровадженні європейських стандартів дотримання прав людини. Реалізація реформ триває, сприяючи підвищенню ефективності та довіри населення.

1.3. Генеральне командування жандармерії (Jandarma Genel Komutanlığı, JGK)

Історія. Жандармерія Туреччини у своїй сучасній формі це правонаступник військових правоохоронних сил Османської імперії, що підтримує порядок у сільській місцевості та прикордонних зонах. Вона офіційно інтегрована до Збройних сил як окремий рід військ і одночасно підпорядковується Міністерству внутрішніх справ.

Структура. Жандармерія складається із таких основних управлінь:

- 1) кадрове;
- 2) розвідувальне;
- 3) оперативне;
- 4) тилове;
- 5) спеціальні підрозділи – Jandarma Özel Harekat (антитерористичний), Jandarma Özel Asayiş (громадського порядку).

Функції:

- 1) підтримання громадського порядку у сільських та віддалених регіонах;
- 2) охорона кордону і забезпечення прикордонної безпеки;
- 3) боротьба з тероризмом та сепаратизмом на місцевому рівні;
- 4) правоохоронна діяльність у межах своєї юрисдикції;
- 5) підтримка безпеки у збройних силах через службу Askeri İnzibat (військової поліції).

Алі Чардакджі

директор JGK
(з 21 серпня 2024)

Технічне оснащення та ресурси. Жандармерія використовує власний парк озброєння і техніки, включно з піхотною зброєю, бронетранспортери Otocar ZPT, MRAP 'Kirpi', гелікоптери UH-60 Black Hawk і інші засоби. Має в своєму розпорядженні БПЛА Bayraktar TB2 і Anka-S для розвідки.

Виклики. Жандармерія працює у складних умовах, але зазнає критики за відсутність прозорості, можливі порушення прав людини та втручання до політичних процесів. Баланс між військовим статусом та цивільною відповідальністю є предметом дискусій.

1.4. Військова розвідка та служби Генерального штабу

Структура. Військова розвідка Туреччини централізована у Генеральному штабі і включає:

- 1) Головне розвідувальне управління (Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı);
- 2) Розвідувальні департаменти сухопутних (Kara Kuvvetleri İstihbarat Dairesi), повітряних (Hava Kuvvetleri İstihbarat Dairesi) та морських сил (Deniz Kuvvetleri İstihbarat Dairesi);
- 3) Розвідувальний департамент Сил спеціальних операцій (Özel Kuvvetler İstihbarat Dairesi);
- 4) Розвідувальний департамент Жандармерії (Jandarma İstihbarat Dairesi) та Спеціальна служба боротьби з тероризмом (JİTEM);
- 5) Відділ електронної та технічної розвідки (Elektronik ve Teknik İstihbarat Dairesi).

Функції:

- 1) Головне розвідувальне управління координує збір стратегічної розвідувальної інформації про регіональні загрози, військові потенціали сусідів.
- 2) Департаменти видів ЗС надають тактичну і оперативну інформацію, підтримують планування військових операцій.
- 3) Спеціальні служби здійснюють контртерористичні операції і розвідувальні акції під прикриттям.
- 4) Відділ електронної розвідки забезпечує збір та аналіз сигналів, радіоелектронну боротьбу і кібербезпеку.

Технічне оснащення та ресурси. Включають використання передових систем радіолокації, БПЛА Bayraktar TB2 і Anka-S, криптографічні системи, модернізовану авіацію та бронетехніку. Застосовуються комплексні кібероперації, що дозволяють протистояти новітнім гібридам загроз.

Виклики. Проведення розвідувальних і контррозвідувальних операцій у регіоні супроводжується високою політичністю, а також ризиками порушення міжнародних норм. Відсутність прозорості та підзвітності перешкоджає формуванню довіри як у суспільстві, так і міжнародних партнерів.

1.5. Інші служби й відомства з елементами розвідки

Прикордонна/морська служба, митниця, агентства кібербезпеки — мають власні аналітичні й оперативні підрозділи; відповідно до закону, міністерства та інші органи також зобов'язані виробляти «інформацію» у межах своїх функцій і передавати її на запит МІТ або служб безпеки.

2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ОПЕРАЦІЙНА ПРАКТИКА ТУРЕЦЬКИХ СПЕЦСЛУЖБ

Сучасні турецькі спецслужби є ключовим елементом національної безпеки, що адаптується до динамічних політичних і безпекових викликів у регіоні Чорного моря, Близького Сходу та Європи.

Основна тенденція розвитку полягає у посиленні інтеграції цивільної та військової розвідки, підвищенні технологічного оснащення та розширенні сфер діяльності спецслужб для реагування на новітні загрози.

Головною зміною останніх років є активне впровадження кіберрозвідки та контрзаходів у кіберсфері. Турецькі служби розширюють свій потенціал у сфері електронного стеження, збору і аналізу великих даних (big data) та використання штучного інтелекту для прогнозування загроз. Особлива увага приділяється протидії терористичним угрупованням, зокрема мережам, пов'язаним з ІДІЛ і курдськими організаціями, що мають регіональне та міжнародне звучання.

Операційна практика характеризується високим рівнем координації між різними підрозділами спецслужб та органами безпеки, що дозволяє швидко і ефективно здійснювати розвідувальні, контррозвідувальні та антитерористичні операції. Практикуються як традиційні оперативні методи — агентурна робота, контрнагляд і вербування, так і сучасні технічні способи, зокрема застосування безпілотних літальних апаратів для розвідки та моніторингу.

Важливою особливістю є взаємодія спецслужб із міжнародними партнерами.

Туреччина активно співпрацює зі спецслужбами НАТО, а також із країнами-сусідами в межах інформаційного обміну для протидії транснаціональним загрозам. Це покращує оперативну ефективність, але іноді ускладнює баланс між безпекою та внутрішньою політикою.

Активізація зовнішніх операцій МІТ. У 2010-х – 2020-х рр. помітне розширення практики крос-кордонних дій (включно з операціями проти осередків РКК у Іраку/Сирії та поверненням підозрюваних з інших держав). Це поєднується з посиленням ролі розвідки у зовнішній політиці.

Технологічне посилення: застосування кіберзасобів, дронів і сучасних технічних рішень у збірці й обробці даних; наука/аналітика свідчать про орієнтацію на high-tech рішення в МІТ та суміжних службах.

Загалом, сучасні турецькі спецслужби розвиваються у напрямку підвищення технологічної спроможності, інтеграції методів традиційної та технічної розвідки, посилення регіональної безпеки та адаптації до новітніх загроз кібернетичного світу. Це робить їх потужним інструментом державного управління безпекою, здатним відповідати як на внутрішні, так і зовнішні виклики в умовах складної геополітичної ситуації.

3. НОРМАТИВНА БАЗА ДІЯЛЬНОСТІ, ПІДЗВІТНІСТЬ ТА НАГЛЯД ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СПЕЦСЛУЖБ

Базовий закон для МІТ – Law No. 2937 (1983) (згодом змінювався і доповнювався) – визначає мандат, повноваження й порядок діяльності Національної розвідки. Окремі поправки початку 2010-х (особливо 2014 р.) розширили оперативні повноваження агентства й надали більш широкі імунітети персоналу в деяких випадках.

THE LAW ON THE STATE INTELLIGENCE SERVICES AND THE NATIONAL INTELLIGENCE ORGANIZATION

Law Number: 2937 Date of Ratification: 1/11/1983

SECTION I

General Rules, Organization and Duties

CHAPTER I

Objective, Content and Definitions

Objective:

ARTICLE 1 - The objective of this Law is to organize the principles and methods regarding the procurement and handling of the State Intelligence as well as the ones regarding the organization, duties and functions of the Turkish National Intelligence Organization.

Definitions

ARTICLE 2 - The definitions of the terms used in this Law are as follows:

a) The MIT: Abbreviation for the Turkish National Intelligence Organization

Нагляд: формально існують парламентські механізми, суди та адміністративні процедури для контролю сил безпеки; на практиці експерти вказують на слабкість парламентського та незалежного нагляду, особливо після конституційних змін і переходу до президентської системи (посилення виконавчої влади зменшило «відчутний» контроль). В окремих випадках (зокрема після 2010-х і 2016 р.) спостерігається централізація повноважень і менша прозорість у питаннях, що стосуються секретних операцій.

Проблема відповідальності: міжнародні правозахисні організації та аналітики висловлювали занепокоєння щодо розширення повноважень розвідок (наприклад, зміни законів у 2014 році, що суттєво розширили імунітети/операційний простір МІТ), що створює ризики зловживань і порушень прав людини.

Виклики:

Слабкий парламентський та незалежний нагляд.

Хоча формальні механізми нагляду існують, провідні аналітики й правозахисники фіксують їхню недостатню ефективність, особливо в умовах посилення виконавчої влади.

Ризики прав людини та імунітет персоналу.

Поправки, що звужують можливість кримінального переслідування працівників розвідки без згоди органу, підвищують ризик безкарності за можливі порушення.

Тіньові практики та історичні скандали. Справа Susurluk, Ergenekon та повідомлення про JITEM залишають довгий слід у суспільній пам'яті та підсилюють недовіру до безконтрольних парамілітарних або позаофіційних структур.

Висновки

Сучасні турецькі спецслужби є технологічно та функціонально розвинутими структурами, які успішно реалізують державні безпекові завдання. Вони забезпечують ефективну боротьбу з тероризмом і підтримку політичної стабільності, але при цьому знаходяться у складній суспільно-політичній ситуації, де питання прав людини та прозорості залишаються гострими.

Спецслужби Туреччини балансування між безпекою і демократичністю, уникаючи при цьому ризиків політизації та надмірної концентрації влади.

Рекомендації для подальшого розвитку включають підвищення підзвітності, демократичності процедур і активізацію міжнародного діалогу щодо стандартів діяльності спецслужб. У довгостроковій перспективі ключовим залишається баланс між технологічними інноваціями та збереженням правового та суспільного контролю.

Система спеціальних служб Туреччини поєднує центральну цивільну розвідку (МІТ), структури правоохоронних органів із власними відділами розвідки (поліція – Emniyet, жандармерія – Jandarma), військову розвідку (структури Генштабу та видів збройних сил) і низку профільних відомчих/технічних органів. У повсякденній практиці МІТ координує багато міжвідомчих потоків інформації, але функції збору й аналітики також виконують поліція, жандармерія, військові та інші служби.

Турецькі спецслужби (насамперед, Національна розвідувальна організація), є центральним елементом турецької архітектури безпеки. Їхня основна увага зосереджена на тих структурах, які Туреччина класифікує як екстремістські або терористичні. Крім того, значний інтерес спецслужби проявляють до формувань та окремих осіб, які протистоять турецькій владі (фактично, або ж за її власними оцінками).

Нині пріоритетними об'єктами для спецслужб Туреччини є Робітнича партія Курдистану та рух ісламського проповідника Фетхуллага Гюлена. Останнього Анкара звинувачує у невдалій спробі державного перевороту у липні 2016 р., а його організацію розглядає як терористичну. Турецький уряд домагається репатріації з-за кордону підозрюваних прихильників Ф. Гюлена, а у разі відмови спецслужби проводять операції з їхнього викрадення та вивезення на батьківщину.

Список використаних джерел:

Джерела:

Офіційний сайт Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT). URL: <https://www.mit.gov.tr/en/hakkimizda.html>.

Офіційний сайт Emniyet Genel Müdürlüğü. URL: <https://www.egm.gov.tr>

Офіційний сайт Jandarma Genel Komutanlığı. URL: <https://www.jandarma.gov.tr>

Law No. 2937. The Law on State Intelligence Services and the National Intelligence Organization (1983).

URL: <https://irp.fas.org/world/turkey/kanun.html>. irp.fas.org

U.S. Department of State – Country report / Turkey (2014 / 2015 summary on national security and rights). <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/236798.pdf>

Список використаних джерел:

Паливода В. Національна розвідувальна організація як фактор внутрішньої та зовнішньої політики Туреччини. Національний інститут стратегічних досліджень. 23.05.2024. URL:

https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/az_turechchina_rozvidka_23052024.pdf

Emniyet Genel Müdürlüğü (2025). Annual Security Report 2025. Ankara: Ministry of Interior.

Irkilata, Gaye. Intelligence Structures and the Turkish National Intelligence Agency. Dış Politika Enstitüsü. 19 Nisan 2022. URL: <https://foreignpolicy.org.tr/intelligence-structures-and-the-turkish-national-intelligence-agency>

Jenkins, Gareth (2009). Between Fact and Fantasy: Turkey's Ergenekon Investigation. Silk Road Paper. URL:

https://www.silkroadstudies.org/resources/pdf/SilkRoadPapers/2009_08_SRP_Jenkins_Turkey-Ergenekon.pdf

Jenkins, Gareth. Murky Past of Turkey's Gendarmerie Intelligence Emerges in Ergenekon Investigation. Terrorism Monitor. September 4, 2008. Volume: 6. Issue: 17.

Hatzadony, John & Plakoudas, Spyridon. Turkish Intelligence in the New Era. Middle East Quarterly. Fall 2024. Volume 31: Number 4. URL: <https://www.meforum.org/middle-east-quarterly/turkish-intelligence-in-the-new-era-transformation-and-expansion-of-clandestine-operations-in-turkish-foreign-policy>

Список використаних джерел:

Karakaya, S., & Özdemir, A. (2024). Cyber Capabilities of Turkish Intelligence Services. *Journal of National Security Studies*, 12(3), 45–67.

Military, Police and Intelligence in Turkey. TESEV / ETHZ. URL: <https://www.files.ethz.ch/isn/167778/ENGguvenlikOzeti.pdf>

NATO. (2023). Turkey's contribution to regional security. Brussels: NATO Publications.

The Operational Capacity of Turkish Intelligence within the Scope of Use of High-Technology Products (2022). Insight Turkey. URL: <https://www.insightturkey.com/articles/the-operational-capacity-of-turkish-intelligence-within-the-scope-of-use-of-high-technology-products>

Turkey : Spy Agency Law Opens Door to Abuse (2014). Human Rights Watch. URL: <https://www.hrw.org/news/2014/04/29/turkey-spy-agency-law-opens-door-abuse>

Yılmaz, H. (2025). Modernization of Turkish Intelligence: Trends and Challenges. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 38(2), 120–139.

Список використаних джерел:

Відео:

Історія ÖKK. Як працює ССО Туреччини? Фарід говорить. 27 лютого 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tVOQyroUVDA> (39:25 хв.).

Турецькі спецслужби не довіряють інформації з Росії – журналіст. hromadske. 14 вересня 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KBPU1QNInus> (13:27 хв.).

**Thank's For
Watching**

